

Florina-Maria BĂCILĂ
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Din nou despre formele negative de supin în poezia lui Traian Dorz

Abstract: (On negative forms of Supine found in Traian Dorz's poetry) As a continuity and completion to previous approaches on negative forms of Supine in Traian Dorz's lyrical work, our paper aims at taking into consideration some other aspects regarding such grammatical constructions found in the poetry written by this Romanian contemporary writer. We will have in view some structures created with the prefix *ne-*, such as *de nespus*, *de negrăit*, *de nedescris*, their syntactical roles and their semantical values, especially because they are involved in phrases that express the absolute superlative. Moreover, the adverbialisation of the negative Supine in reversed structures like *negrăit de*, *nespus de* involves expressing some gradual appreciations through which there are highlighted, simultaneously, the impossibility to verbalise the perception of meanings regarding the relation between God and man and the intensity of feelings during spiritual ascension. In fact, using these structures which condense an entire lyrical idea proves, once more, that studying the Grammar of a literary text is one of the most adequate ways for understanding the author's lyrical concept, his beliefs and life philosophy – in this case, his thoughts about Divinity and the relation between man and eternity.

Keywords: *Supine, derivation, Grammar, Stylistics, mystical-religious poetry*

Rezumat: Continuând și completând abordări anterioare ale formelor negative de supin în lirica lui Traian Dorz, lucrarea noastră își propune să ia în discuție alte câteva aspecte referitoare la asemenea construcții gramaticale reperabile în opera poetică a acestui autor român contemporan. Vom avea în vedere anumite formații realizate cu prefixul *ne-*, cum sunt *de nespus*, *de negrăit*, *de nedescris*, funcțiile sintactice și valorile lor semantice, mai ales că ele sunt implicate îndeosebi în sintagme ce redau, ca sens, superlativul absolut. Mai mult decât atât, procedeul de adverbializare a supinului negativ în structuri inversate de tipul *negrăit de*, *nespus de* presupune exprimarea unor aprecieri graduale prin care se evidențiază, concomitent, imposibilitatea de a verbaliza percepția semnificațiilor privitoare la relația omului cu Dumnezeu și intensitatea trăirilor pe calea ascensiunii spirituale. De altfel, utilizarea acestor formații care condensează o întreagă idee lirică dovedește, încă o dată, că studiul gramaticii textului literar constituie una dintre modalitățile cele mai adecvate pentru a înțelege crezul artistic al autorului, orientările și filozofia sa de viață – în cazul de față, concepția despre Divinitate și despre raporturile ființei umane cu perspectiva eternității.

Cuvinte-cheie: *supin, derivare, gramatică, stilistică, poezie mistico-religioasă*

Introducere

După cum se precizează în lucrările de specialitate, dintre toate limbile romanice, numai româna posedă un mod nepersonal denumit supin, ale cărui valori sunt redade,

în România occidentală, prin infinitiv, cu care supinul românesc este sinonim, el reprezentând numele acțiunii verbale (** 1966, 233).

În *Gramatica Academiei*, ediția 2005, se vorbește despre o sintagmă cu supinul care indică o „proprietate” și are caracteristici pregnant apropiate de cele ale adjectivului, în construcții unde forma respectivă (inclusiv în situații de gradare) îndeplinește funcțiile sintactice de atribut verbal, de nume predicativ sau de element predicativ suplimentar, putând fi substituită printr-un adjectiv calificativ derivat cu sufixul modal *-bil*, ce exprimă valoarea de „posibilitate” pasivă (cf. lat. *-bilis* – ** 2005, 517; Nemțuț 2010, 90-91 și 95). Tiparul se distinge prin particularitatea de a fi eliptic, întrucât supinul din structurile cu verbe copulative (și, prin urmare, din cele atributive) constituie, de fapt, o „determinare consecutivă a unui adjectiv *nul* [subl. aut.]” (neexprimat, dar care poate fi recuperat din contextul situațional), „marcând printr-o consecință o valoare superlativă” (** 2005, 517-518; vezi și Pană Dindelegan 1981, 602) sau una modalizatoare, ca „**subordonat consecutiv** [subl. aut.], cu efect intensiv” (** 2005, 520). Supinul cu funcțiile sintactice amintite, cu înțeles consecutiv și, concomitent, de intensificare are, așadar, frecvent formă negativă (Pană Dindelegan 1981, 603), mai ales că „«starea» presupusă de adjectivul neexprimat (*nul*) e din registrul stărilor adesea neplăcute, dificile, pentru a putea fi suportate / receptate” (** 2005, 518).

Apropierea supinului de comportamentul unui adjectiv „se manifestă mai cu seamă în privința modului în care se realizează aspectul negativ, cu ajutorul prefixului *ne-*: de *nepovestit*, de *neiertat*, de *neimaginat* [subl. aut.]” (Iacob 2006, 344); asemenea forme au, de regulă, ca regent un substantiv (sau un substitut al acestuia – pronume, numeral), dezvoltând, în plan afectiv, nuanța gradului maxim al intensității, corelată cu ideea de „indescriptibil”, „inefabil”, „indicibil” (Băcilă 2021, 252-259 și 300 ș.u.), spre a releva, în poezia lui Traian Dorz (impregnată de un puternic filon mistico-religios), imposibilitatea de a pătrunde total în profunzimea experiențelor lăuntrice ale sinelui și ale celorlalți, de a le mărturisi complet în cuvântul scris sau rostit, tocmai pentru că în interiorul ființei sălășluiește taina trăirii în prezența lui Dumnezeu, cea care duce spre Taina cea Mare a întâlnirii cu El în dimensiunea eternității.

Supinul negativ – atribut verbal / nume predicativ

În secvențele cu supinul de acest tip, selectate din lirica dorziană, valoarea de superlativ absolut se exprimă indirect, sub forma unei consecințe a gradului intens în care „obiectul” denumit de substantivul regent (presupunând un adjectiv-atribut recuperabil contextual) posedă o caracteristică excepțională, ieșită din comun, interpretarea semantică evidentă trimițând la:

- miracolul divin, experimentat la un nivel adesea imperceptibil în cotidian: „N-am suferit alături chinul / răscumpărării pentru vis, / deși alături gustarăm / minunile **de nedescris!**” (CCm 187, *N-am suferit alături*)¹;

- greutatea traiectului ascensional pe calea cunoașterii mistice, în raport cu intervenția divină salvatoare și cu unicitatea unui atare parcurs spiritual:

„Cum aș fi aflat eu, Doamne, / cât ești Tu de bun, / dacă nu-mi făceai atâtea / cât nici pot să spun? // Cum aș fi aflat ce-adâncă / e iubirea Ta, / dacă nu-mi făceai ce nimeni, / Doamne, nu-mi putea? // Dacă nu-nfruntam atâtea / stări **de nedescris**, / cum aș ști ce-adevărat e / tot ce ne-ai promis?” (CÎnv 189, *Cum aș fi aflat eu, Doamne?*);

„Cine oare poate ști, / Doamne, cât de bine mi-i / duhului și inimii, / – când în stări **de negrăit** / stau sub har nebănuț, / rugăciunii dăruit?” (CCm 120, *Cine oare?*; de reținut, aici, ocurența cliticului de dativ la persoana I, cu sens posesiv, într-o sintagmă ce conține și un complement indirect multiplu, redat prin două substantive cu implicații aparte în arhitectura mesajului poetic);

- sfințenia, ca trăsătură definitorie a Divinității, ca atribut al transcendenței Sale, ca experiență existențială fundamentală, copleșitoare, parcursă într-un permanent crescendo, prin concretizarea faptică a lucrării harice transfiguratoare, la cote maxime, în viața celor credincioși:

„Sfânt Adevăr, ce fericită / și plină-i strălucirea Ta / când fața mea descoperită / se scaldă și se-afundă-n ea! / Mi-a dat și Dragostea, din sine, / să gust simțiri **de negrăit**, / dar când și-n ea sunt eu, și-n tine, / trăiesc minunea înmiit.” (CS 219, *Sfânt Adevăr, nu sunt cuvinte*);

- însușiri emblematică ale Divinității: „Nicio clipă de-ntristare / nu vreau să mai am, Iisus, / c-am văzut a Tale haruri / și puterea-Ți **de nespūs**.” (CÎnd 26, *Nicio clipă de-ntristare*); „Nu-i pe lume pâine bună / ca iubirea Ta, Iisus, / ea ne satură-mpreună / c-o dulceață **de nespūs**.” (CÎnv 150, *Nu-i pe lume pâine bună*); „Iisus, Iisus, / iubire **de nespūs**, / preafერიციți sunt cei / ce Te sfințești Tu-n ei!” (CÎnv 163, *Frumsețe veșnică-a iubirii*);

„Dac-am fi avut pe lume / un trai obișnuit / cum am fi aflat, Iisuse, / minuni ce ne-au uimit? // Cum am fi aflat, cum am fi aflat / cât ești minunat / și cât sunt **de nespūs** / mila Ta, puterea Ta, iubirea Ta, / Iisus!...” (CÎnv 191, *Dac-am fi avut pe lume*);

¹ Spre a nu îngreuna parcurgerea trimerilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află pasajul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile grafice realizate în fragmentele extrase din întreaga operă dorziană (exceptându-le pe cele cu caractere cursive, care sunt ale autorului ori ale editorilor) ne aparțin.

„Ce nume-ar fi mai dulce oare, / mai nalt, mai sfânt și mai duos, / Iisus, ca Numele Tău Care / e dintre toate mai Frumos! // Ce-ar mai putea a fi vreodată / ca El de-ales și prețuit, / comoară-așa de minunată, / frumusețe-așa **de negrăit**?” (CCm 67, *Ce nume-ar fi!*).

De remarcat, în ultimele două pasaje citate, structurile cvasiredundante care exprimă intensitatea maximă prin asocierea cu supinul negativ a adverbului relativ *cât* (într-o construcție exclamativă dislocată – Pană Dindelegan (coord.) 2020, 151) și, respectiv, a adverbului *așa*, utilizate cu „semnificație de cantitativi nedefiniți” (***) 2005, 163).

Poezia lui Traian Dorz oglindește, nu o dată, unul dintre principiile concepției creștine: frumusețea eternă a Creatorului se identifică întotdeauna cu perfecțiunea Sa, cu încântarea și împlinirea pe care credinciosul le găsește în El, cu experiența spirituală care, încercând să exprime chiar și inefabilul, suprafirescul, trădează dorința de a-L căuta și de a-L vedea față către față, inclusiv în infinitul transcendenței, a cărei imagine nu-și găsește reflectarea adecvată în manifestările specifice omului (cuvânt, emoție, creație), întrucât depășește orice corespondent pământesc. Cunoașterea Lui înseamnă comunicare constantă cu El, deși spiritul uman nu reușește să-L numească ori să-L descrie decât fragmentar, refugiindu-se în „dialoguri” lăuntrice impregnate de accente meditative sau interogative retorice, transpuse în versuri ce redau adesea unicitatea miracolului divin, intensitatea absolută a atributelor Sale supreme, asumarea directă a imposibilității de a verbaliza și de a distinge concret toate acestea. Prin urmare, supinul negativ prezintă valențe semantice legate de:

- frumusețea Miresei (*id est* Biserica, în viziune scripturistică): „Mireasă Fericită, Comoară **de nespus**, / ce slavă nepătrunsă e cea gătită ție, / când Însuși Împăratul și Domnul tău Iisus / ți-e Mirele și Soțul Iubit pe veșnicie!” (CVeșn 58, *Biserică slăvită*);

- răsplătirea strălucită promisă Dincolo celor ce și-au dedicat viața respectării preceptelor divine:

„Fericit cel credincios, / căci el merge la Hristos, / cine-i Domnului pe plac / nu mai vede moartea-n veac. // După el vine Iisus, / ca să-l ducă-n ceruri Sus, / unde loc i-a pregătit / în Lăcașul fericit. // El în clipa morții lui / vede Fața Domnului, / vede slava cerului / așteptând sosirea lui. // Vede îngerii cântând / și-o cunună așteptând, / și-o răsplată **de nespus** / pregătită de Iisus.” (CÎnv 101, *Fericit cel credincios*);

„O, Veșnicie, – slavă **de negrăit** ne-ai spus / c-aștepți să dai acelor ce-ascultă de Iisus, / dar veșnică osândă păstrezi la toți acei / ce-au lepădat lumina și Duhul Lui din ei.” (CVeșn 220, *O, Veșnicie...*);

- rosturile adânci ale actului sacrificial de pe Golgota: „Slăvită fii, Golgota, Mărit Izvor divin, / din care bem eternul întineririi vin; / fă, beți de-mpărtășirea cu

Taina **de nespus**, / să devenim aceeași Minune cu Iisus!” (CBir 22, *Va fi-n curând, Iisuse*).

Adjectiv / adverb + supin negativ

Alteori, formele negative de supin apar postpuse adjectivelor / adverbelor regente, marcând intensitatea maximă referitoare la aspecte similare celor discutate anterior:

- atribute ale lui Dumnezeu: „Fericiți, fericiți / cei cu El uniți, / dulce-i **de nespus** / Dulcele Iisus.” (CUrm 65, *Dulce este Domnul*);
- frumusețea vieții de credință:

„Frumoasă-ai fost, credința mea / statornică și-adevărată, / când una te-am putut ținea / mereu mai tare și curată!... // *Frumoasă de nespus / mi te-a făcut Iisus, / frumoasă să-mi rămâi, / credința mea dintâi, / credința mea dintâi, / Iisus – credința mea dintâi!* // Frumoasă-ai fost, nădejdea mea / ostenitoare și smerită, / când lupta ce mi-a fost mai grea / tu mi-ai făcut-o strălucită! // *Frumoasă de nespus / mi te-a făcut Iisus, / frumoasă să-mi rămâi, / nădejdea mea dintâi, / nădejdea mea dintâi, / Iisus – nădejdea mea dintâi!* // Frumoasă-ai fost, iubirea mea, / mereu aceeași și fierbinte, / când ți-am putut curat avea / altarul tainei tale sfinte! // *Frumoasă de nespus / mi te-a făcut Iisus, / frumoasă să-mi rămâi, / iubirea mea dintâi, / iubirea mea dintâi, / Iisus – iubirea mea dintâi!*” (CÎnv 14-15, *Frumoasă-ai fost*);

În tabloul dinamic creat pe baza triadei biblice *credință – nădejde – iubire* (la care se raportează adjectivul repetat *frumoasă*, inclusiv în refrenul ce clădește ascendent esența textului), personificarea acestor concepte este impresionantă: poetul le percepe ca pe niște ființe cu care poate dialoga, spre care poate năzui, afirmându-și liric implicarea afectivă prin intermediul formelor *mi* (clitic al pronumelui personal, cu diverse variante grafice) și *mea* (adjectiv pronominal posesiv), care ar merita o analiză detaliată din perspectiva legăturii sinelui cu El;

- calitățile inconfundabile ale dragostei izvorâte din Dumnezeu:

„Și-am întrebat Iubirea: Din Cine ești, din Cine, / tu, scumpo, tu, frumoaso, tu, dulceo **de nespus**, / și Cine-mi dete mie tot cerul Lui cu tine? / – și mi-a șoptit Iubirea: Iisus, Iisus, Iisus!” (CBir 122, *Am întrebat Lumina...*);

- splendoarea inimaginabilă a Împărăției Cerurilor: „*Frumoasă de nespus / e Țara lui Iisus, / Acolo, noi mereu / vom fi cu Dumnezeu; / Acolo, cei iubiți / cânta-vom fericiți: / – Slăvit să fii, slăvit, / Iisuse Preaiubit!*” (O 203, *Frumoasă și curată*);

- unicitatea darurilor revărsate de Sus:

„Ce scurte sunt, ce iute trec / frumoasele clipite, / abia sosesc și iarăși plec / din stările dorite. // *Cu Tine, Scump Iisus, / frumoase de nespus / sunt toate câte eu / primesc mereu!*” (CVeșn 76-77, *Ce scurte sunt*);

● beatitudinea trăirilor împreună cu Dumnezeu în viața de zi cu zi, care, astfel, devine constant mai frumoasă și mai liniștitoare, mai plină de lumină, de ocrotire și de satisfacții sufletești: „Pe genunchii lui Iisus / viața-i fericită, / bucuria-i fără-apus, / starea-i dulce **de nespus**, / fața-i strălucită.” (O 247, *Pe genunchii lui Iisus*);

„Spuneți voi, spune tu, / unde cântă sufletu’, / unde-i bine **de nespus**? // *La Iisus, cu Iisus, în Iisus, / lângă El suntem mereu / fii plăcuți lui Dumnezeu, / El ne-nvață ce-i frumos, / El ne face de folos, / El ne crește sfântul zel, El, El, El, / numai El, numai El.*” (O 383, *Spune tu, spuneți voi*);

„Nu mă treziți din visul / pe care-l am cu El, / nu mă chemați de unde / cu Domnu-s singurel! // *Lăsați-mă mereu / să stau doar El și eu, / căci fericit sunt de nespus / doar cu Iisus!...*” (CÎnv 143, *Nu mă treziți!*);

aceeași legătură creată în spațiul inimii, nu în afara ei (mărturisind despre intimitatea cu El, despre atingerea Lui în urcușul către Sus – consecință a trăirii definitive, în condiția telurică, a unei experiențe spirituale transfiguratoare), se evidențiază și într-un alt poem, unde supinul negativ inclus într-unul dintre versurile-reper ale strofei respective determină verbul din familia lexicală a adjectivului *fericit* (gerunziul atașându-și cliticul pronominal amintit mai sus, cu înțeles posesiv):

„Pe deasupra și pe sub / Sfântul Duhului Hulub / îmi va răcori zburând / fruntea trupului căzând / și-mi va-nviora aprins / zborul duhului desprins, / fericindu-mi **de nespus** / drumul pân’ la Tine Sus... / Tu, Iisus, drag Iisus, / îmi vei ferici nespus / drumul pân’ la Tine Sus.” (CÎnv 28-29, *Peste ceasul meu amar*);

● răsplătirea dăruită plener, în dimensiunea eternității, celor ce L-au slujit cu devotament în umblarea lor pe pământ: „Fie fericit / cel ce-a suferit, / rabde credincios / fiul lui Hristos, / dulce **de nespus** / plată este Sus / pentru orice greu, / – de la Dumnezeu.” (CUrm 189, *Cei care-au flămânzit cândva*); „Vino, dulce înger care-n mână ții / cel dintâi potirul ultimei urgii, / și mă ia și-arată-mi dulce **de nespus**, / strălucind, Mireasa Mirelui Iisus.” (MT 163, *Vino, dulce înger*).

Supinul negativ inversat (cu valoare adverbială)

„Stilistic, supinul verb orientează imaginația și sensibilitatea noastră înspre coordonatele sale semnificative și sugestive specifice.” (Câmpeanu 1997, 125). De aceea, este de semnalat procedeul de adverbializare a supinului negativ (***) 2005, 520), limitat ca prezență la câteva construcții inversate, apropiate ca sens de precedentele și „care, la origine, conțin un supin consecutiv” (***) 2005, 582), încorporând, alături de aprecierile graduale superlative propriu-zise, informații semantice ce sugerează că intensitatea maximă e o consecință a rarității (*nebănuț (de)*, *negrăit (de)*, *neînchipuit (de)*, *nesfârșit (de)*, *nespus (de)*, *nemaipomenit (de)*, *nemaivăzut (de)* ș.a.). În asemenea cazuri, supinul utilizat ca marcă expresivă a

superlativului absolut (Dominte 2003, 166) (primind, suplimentar, valoarea modală de „posibilitate”, „procurată de forma verbului” – Pană Dindelegan 1981, 603) se distinge prin inversiunea topicii, fiind obligatoriu antepus unui adjectiv gradabil (cu funcție sintactică de atribut adjectival, de nume predicativ sau de element predicativ suplimentar) ori la un adverb, de care se leagă prin prepoziția *de* (***) 2005, 520 și 592; Nemțuț 2010, 90; Drașoveanu 1969, 241-246).

Ca atare, sintagmele în discuție vizează:

- atribute emblematice ale Divinității:

„Lăudăm pe Domnul, Care este-al domnilor stăpân, / după voia Lui sunt toate câte vin / și cât rămân, / după-a Lui înțelepciune-s rânduite câte sînt¹, / lăudăm pe Domnul, Care este **nepătruns de Sfânt**.” (CL 145, *Lăudăm pe Domnul nostru*);

„*Bun în orice fel / este numai El, / bun, **nespus de bun** mereu / este numai Dumnezeu, / slavă Lui mereu!...*” (O 395, *Bun e tata, bun...*); „O, Dulce Paznic al Iubirii, / **nespus de bun** și veghetor, / – în toată viața nemuririi / ce mult, ce mult Ți-s eu dator!” (CVeșn 116, *Iisus, de când Te știu...*);

„O, Dumnezeu Puternic, / ce **negrăit de Mare** / ești Tu în clipa asta / tăcând și suferind, / nu s-a văzut vreodată, / cât în a Ta răbdare, / ce mare-a fost și Prețul, / și Harul Tău – plătind!” (CNoi 32, ... *Și-n ziua Bucuriei (7)*).

„Uneori prezența pe lângă adjectiv a unui cuvânt exclamativ lămurește valoarea superlativă a supinului [...], fiind el însuși un corelativ și având rol de intensificare a însușirii” (Nemțuț 2010, 95);

- percepția de către ceilalți a acestor trăsături-reper, ca o consecință a împărtășirii din manifestarea lor desăvârșită: „Iisuse, dulce Maica Ta / cu ce iubire Te veghea, / cum zi și noapte Te-ngrijea / și **negrăit de drag** Te-avea! / O, fă-al iubirii sfânt șuvoi / să fie ca în ea și-n noi.” (MT 41, *Iisuse, Sfântă Maica Ta*);

„Să cânt cu Tine, Mire Drag, înflăcărând iubirea, / să mă trezesc și să adorm cu harfa și psaltirea, / să nu vreau decât Sănul Tău cel **negrăit de dulce** / și-apoi să nu-ntreb în ce loc vin îngerii să mă culce.” (CViit 83, *S-ascult de Tine*);

¹ În textele poeziilor lui Traian Dorz publicate, la noi, în ultimele decenii, întâlnim frecvent forma *sunt* (în conformitate cu norma actuală de flexiune a verbului *a fi*), deși se pare că întotdeauna poetul și-a manifestat, explicit sau indirect, preferința pentru *sînt* – formă verbală întrebuințată în toate volumele sale tipărite la edituri din străinătate înainte de 1989 și realizate exclusiv pe baza manuscriselor originale –, motiv pentru care a și așezat-o, de nenumărate ori, în rime, mai ales că era vorba despre respectarea unei norme literare a epocii respective. De aceea, deși poate crea impresia de inconsecvență, inclusiv editorii volumului din care am citat poezia de mai sus au optat pentru forma *sînt* atunci când aceasta apare la final de vers – soluție pe care am adoptat-o și noi în lucrarea de față.

„Primăvară, și în suflet parcă simți **nespus de dulce** / duhul Învierii Sfinte plutind peste văi și lunce, / peste dealuri și prin crânguri ea-și trimite vestitorii, / inima din piept îți saltă, cu nesaț îi sorbi florii...” (CUit 10, *Primăvară...*);

„De-ați ști voi cum Iisus cel Bun / pe brațe-o să vă suie / și ce povețe, ce cântări / frumoase-o să vă spuie, // Cum blând vă va chema cu El, / ca mieii la pășune, / ce flori, ce daruri, ce minuni / în brațe-o să v-adune... // O să v-arate munți și văi, / și zări nemaizărite / și inimile vă vor fi / **nespus de fericite...**” (O 89, *Veniți, copii iubți*);

„Dar când Tu, Doamne, ești cu mine, / de ce le văd acestea toate / și mult mai mult decât acestea / în mine / și în jurul meu? / De ce-i atunci și pământul, și cerul / **negrăit de dulce**, / și tot hotaru-i numai cântec / și numai zâmbet fericit?” (CR 164, *De ce când sunt?*);

- sentimentul binefăcător al păcii, sub auspiciile unei misiuni unice (și, în contrast cu aceasta, enigmatică frământare launtrică a Maicii lui Iisus, îndurerata-i jertfă îngemănată cu sacrificiul suprem al Fiului său):

„O, Maica Jertfei Salvatoare, / ca-n preacuratele-ți priviri / nici fericirea, nici durerea / atât de-adânci nu-s nicăiri! // Ca-n chipul tău pe lume unic / de umil și de glorios / nici bucuria, nici tristețea / nu strălucesc mai dureros. // În viața ta, cum nicio mamă / pe lumea asta n-a avut, / e-o pace **negrăit de dulce** / și-un zbcium nepătruns de mut” (CA 76, *O, Maica Jertfei Salvatoare*);

- darurile lui Dumnezeu, primite în pofida momentelor-limită ale vieții de credință:

„În ce vas sfânt să-Ți strâng eu oare / al dragostei olei, Iisus, / când prețul ei e-atât de mare / și rostul ei e-atât de sus? / O, mirul ei **nespus de dulce** / și mai plăcut ca orice vin / ce dor e vrednic a Ți-l duce / și-n ce loc aurit să-l țin?” (CÎnv 94, *În ce vas sfânt?*);

„Reverse-Și Domnul toată lumina peste voi / azi, când privim o clipă viața înapoi. / Și din întreg trecutul de patimi și de chin / să ne rămână numai un nesfârșit senin! / Și după toată urma amarului pahar, / un **negrăit de dulce** și nesfârșit nectar!” (CÎnd 135, *Reîntâlnirea*);

„Ce minunate sunteți / voi, cele trei frumseți, / care-ați sfințit în lume / cereștile vieți: / durere, sărăcie, / singurătate, – voi, / doar voi, știți face aur / din ce era noroi! // În lumea prăbușirii, / doar voi rămâneți sus, / voi, dulcile mirese / a Dulcelui Iisus; / Hristos v-ascunde chipul / cel **negrăit de sfânt** / de cea mai mare parte / din cei de pe pământ.” (CVeșn 62, *Ce minunate sunteți*);

„Ce bucuros vii Tu spre mine, / Mântuitorul meu iubit, / să-mi dai tot ce mi-ai strâns la Tine / în Sfântul Loc făgăduit, / ce **negrăit de** dulci și sfinte / sunt toate câte-mi văd venind / – n-am nici cântări și nici cuvinte, / ci numai lacrimi strălucind!” (CVeșn 207, *Ce liniștit veniți spre mine*);

- sacrificiile inerente pe calea urcușului spiritual, urmând modelul hristic:

„Ci crede, luptă-te și fii / statornic și viteaz în toate, / căci nu poți nici gândi – să știi – / ce răsplătiri îți sunt păstrate, / căci și Hristos Cel Ce-a răbdat / **nespus de** mult este nălțat!” (CÎnv 91, *Nu te-ntrista prea mult*);

„Curăția Lui îmi ține / focul inimii nestins, / ochii limpezi, calea dreaptă, / duhul veghetor și-aprins. // Ea-mi dă sfânta bucurie / și-mi păstrează sfântul zel, / **negrăit de** scump făcându-mi / tot ce sufăr pentru El.” (CNem 137, *Curăția conștiinței*).

Astfel, omul ajunge să pășească pe fiecare treaptă a traiectului său ascensional, în mijlocul stării de bucurie ori al vicisitudinilor existențiale, între jertfa asumată consecvent și fericita biruință prin forța Cuvântului divin și a inspirației în slujirea lui Dumnezeu, inclusiv prin creația artistică menită să eternizeze acest devotament strălucit: „Al Cerului Cântec **nespus de** frumos, / odată, demult, mi-ai cântat / și Glasul Tău dulce, adânc și duios, / de-atunci m-a legat, m-a legat.” (CCm 68, *Al Cerului Cântec*), până la atingerea punctului apoteotic al împlinirii în intimitatea unei revederi definitive: „Pân’ la ultima suflare, / vreau a mea trăire / s-o-nalț către Tine-un tainic / cântec de iubire – / dulce, **negrăit de** dulce cântec de iubire.” (CCm 156, *Ce fierbinte e iubirea*). De reținut, în ultimul vers citat, repetiția adjectivului *dulce* (la gradul pozitiv, apoi în construcția cu sens de intensitate maximă, unde este integrată și forma de supin), la fel ca într-un alt pasaj selectat dintr-un veritabil imn de dragoste consacrat legăturii tainice dintre Hristos și ființa umană, subliniind frumusețea aparte a Miresei (ca în alegoriile reprezentative din cartea biblică intitulată *Cântarea Cântărilor*), izvorâtă din practicarea marilor virtuți creștine:

„O, ce frumoasă ești, Iubito, / Biserică, Mireasa Mea, / ce minunate sunt a tale / podoabe ce te fac așa! / Ce minunată ți-e Crediința / păstrată-n cugetul smerit, / curată, sinceră, adâncă / și-aceeași până la sfârșit! // O, ce frumoasă ți-e Nădejdea / ce nu s-a clătinat nicicând, / prin orișice-ncercări, aceeași / tărie și-ndrăzneală-având! / Ce îngerească ți-e Iubirea / ce lângă Mine te-a ținut / în dulcea, **negrăit de** dulcea / unire de la început!” (CCm 144, *O, ce frumoasă ești*).

- greutatea inimaginabilă a stării de păcat și imperativul deciziei restauratoare de întoarcere la Dumnezeu, prin înnoirea vieții: „O, Sfinte Răni a’ lui Hristos, / eu sunt **nespus de** păcătos, / dar cred că-n Voi păcatul meu / mi-a fost iertat de Dumnezeu!” (CNem 76, *O, Sfinte Răni*);

„Acolo am plătit și prețul / **nespus de** greu și necesar / să aflu Taina ce-l cunoaște / pe cel curat din cel tâlhar... // – Acolo, unde-ntâiași dată / m-am prăbușit spre Dumnezeu / și unde-n prima fericire / mi-am îngropat întâiul eu!” (CA 153, *Acolo m-a aflat Lumina*);

„Iubirea,-n loc să scadă, o simt crescând mereu, / cel fir crescut subțire e-un lanț **nespus de** greu, / – grăbesc însoțitorii, li-e ceasu-ntârziat, / eu nu mă pot desprinde și nu m-aș vrea plecat.” (CNoi 195, *Știu c-a sosit plecarea...*);

„Ce taină-i marea bunătațe / spre lumea de căzuți și hoți / **nespus de** răi – și totuși, Doamne, / îi mai iubești pe toți, pe toți!...” (CDr 194, *Ce taine-ascunde așteptarea!*...); „Nu-ți privi ușor păcatul / ruperii de soțul tău, / mulți, lăsându-se ispitei, / au ajuns **nespus de** rău.” (CNem 153, *Nu-ți privi ușor păcatul*);

• caracterul precar al vieții de aici, în antiteză cu nesfârșirea celei de Dincolo: „Un drum **nespus de** scurt e viața / și-atât de veșnic e-al ei preț, / plângând se vor trezi cei care / de-a lumii amăgire-s beți.” (CS 140, *Un fir subțire...*); „La cer s-ajunge peste / **nespus de** scurtă cale, / dar marea taină este / sfințirea vieții tale.” (CS 139, *Tu-ți duci pe totdeauna*);

• meditații fundamentale asupra ființării: „Ce trist când iubirea-n viață / o primești din altă parte / decât de la cei pe care i-ai iubit **nespus de** mult, / și-ntristarea, / chiar de-acolo de-unde mai puțin credeai!...” (CR 120, *Ființele*); „Ce grele-s toate-acestea, dar mai **nespus de** greu / e-atunci când vezi că lumea te-a rupt de Dumnezeu.” (CDr 114, *Ce grea-i ades*); în pasajul citat, marca exclamativă *ce*, determinant al adjectivului *greu*, se utilizează adverbial, cu „o valoare cantitativ-intensivă, echivalentă cu a unui marcator superlativ” (Pană Dindelegan (coord.) 2020, 159), într-o propoziție coordonată cu alta conținând adverbul *greu*, însoțit, concomitent, de două morfeme ale gradării: pentru comparativul de superioritate și pentru superlativul absolut (intensitatea maximă).

Antonimii

În secvențe organizate simetric, sintagmele cu adverbe determinate de forme negative de supin mizează, uneori, pe acumulări sugestive complexe (obținute pe baza raporturilor de coordonare sau de subordonare), pe unități cu diverse funcții și valori, pe antonimii ale unor epitețe contrastive așezate „în oglindă”; nuanțele lor se accentuează cu orice termen nou-apărut în vers, inclusiv prin proiecția temporală a viitorului în relație cu „zăbovirea” în sfera prezentului, autorul (în ipostaza-misiune de *poeta vates* – îndrumător al comunității de credincioși) propunând, ca intenție a mesajului, un „dialog” cu Dumnezeu chiar și pentru semenii lui:

„Veni-va clipa când, de chinul / ce astăzi îl înduri cu greu, / c-o veșnică recunoștință / vei mulțumi lui Dumnezeu. // Atunci o singură durere / vei mai avea spre Cel Slăvit, / că nu I-ai înțeles Iubirea, / ci prea gemând ai suferit. // Când ochii,

astăzi plini de lacrimi, / ai să-i deschizi spre-un veșnic har, / vedea-vei **negrăit de dulce** / ce vezi azi **negrăit de-amar**.” (CS 195, *Veni-va clipa când...*).

Mai mult decât atât, Traian Dorz inserează din nou, în textul poetic, cliticul de dativ *mi-/-mi* (frecvent, de altfel, în toată opera sa lirică), el dobândind sens posesiv în relație cu forma de dativ *inimii* (= „inimii mele”), spre a ilustra conectarea la sine însuși, într-o asumare certă a propriilor profunzimi sufletești, spre atingerea deplină a intimității cu Dumnezeu. Repetiția de la finalul strofei are rol de refren, iar superlativul evidențiază gradul înalt al unei suferințe atât de mari, încât nu se poate descrie prin cuvinte; deși pare imperceptibilă, este, în realitate, sesizabilă în integralitatea ei:

„Oriunde când eram cu Tine / n-aș fi mai vrut în veac să mor, / la toate-mi era greu, Iisuse, / doar inimii mi-era ușor. / – Dar unde-am fost fără de Tine / mi-era urât de tot ce-am eu, / ușor era de toate-acolo, / doar inimii, **nespus de greu**, / Iisus, Iisus – ușor era de toate-acolo, / doar inimii, **nespus de greu**.” (CÎnv 22, *Oriunde când eram cu Tine*).

Concluzii

Dincolo de inventarul lor ori de ineditul combinațiilor lexicale obținute astfel, formele negative de supin ocurente în poezia dorziană generează puternice efecte sugestive, în primul rând, grație rolului jucat de ele în sintetizarea unei întregi idei lirice. Valențele în jurul cărora gravitează alcătuirea versurilor dovedesc dezvoltări semantice definitorii și trebuie urmărite, așadar, în cadrul poeziilor, din perspectiva organizării mesajului.

În calitate de componente relevante (prin modul de utilizare) ale construcției textuale, formațiile de acest tip redau intensitatea maximă (în care nu mai există limite) în structurile sintactice unde sunt integrate. Altfel spus, funcția lor este cea de mijloace expresive ale gradării, având în vedere că superlativul absolut poate fi exprimat, pe lângă procedeele gramaticalizate, și cu ajutorul unor mărci stilistice.

Pe de altă parte, din perspectiva expresiei artistice, fragmentele citate ilustrează, fără putință de tăgadă, o manieră aparte de configurare a semnificațiilor conceptului de *egestas linguae*, ca stare a unei (părute) „neputințe a zicerii”, a imposibilității de verbalizare în formele de comunicare curentă. Afirmarea (paradoxală a) „nespunerii” explicite (realizabile însă numai prin intermediul unui alt gen de limbaj) înseamnă o paletă largă de emoții și atitudini ce caracterizează, în același timp, misterul extatic al comuniunii și, implicit, iubirea de Dumnezeu, cu tot ce necesită „acea experiență elevată și indicibilă care își creează propriul limbaj poetic” (Ioniță 2014, 207), chiar dacă nu dispune de o modalitate a încadrării sale în tiparul îngust al comunicării obișnuite. Nu o dată, poemele atestă, explicit sau indirect, faptul că, așa cum nemărginirea nu încapă în limitele timpului și ale spațiului, la fel stau lucrurile și cu celelalte dimensiuni ale infinitului divin și, cu atât mai mult, când vine vorba despre Dumnezeu și despre complexitatea trăsăturilor Sale imuabile. Este sinteza unor experiențe esențiale vădit reflectate în orice parcurs ființial consacrat plener slujirii Sale

prin trăire și mărturisire, prin creație și jertfă, prin continua transfigurare lăuntrică, prin repetabila căutare și descoperirea constantă a rosturilor sacralității – manifestări autentice și perene ale împărtășirii permanente cu Divinitatea.

Referințe bibliografice

- ***. 1966. *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, tiraj nou. București: Editura Academiei.
- ***. 2005. *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*. București: Editura Academiei Române.
- Băcilă, Florina-Maria. 2021. *Dorziana – poemul (ne)cuvântului întemeietor*. Timișoara: Editura Cosmopolitan Art.
- Câmpeanu, Eugen. 1997. *Stilistica limbii române. Morfologia*. Cluj-Napoca: Editura Quo Vadis.
- Dominte, Constantin. 2003. *Negația în limba română*. București: Editura Fundației România de Mâine.
- Drașoveanu, D. D. 1969. *Legături sintactice de la stânga la dreapta*, in „Cercetări de lingvistică”, XIV, nr. 2, p. 241-246.
- Iacob, Niculina. 2006. *Morfologia limbii române*, partea a II-a. Suceava: Editura Universității „Ștefan cel Mare”.
- Ioniță, Puiu. 2014. *Poezie mistică românească*. Iași: Institutul European.
- Nemțuț, Alina-Paula. 2010. *Modalități expresive de redare a gradării superlative prin supin în limba română*, in „Journal of Humanistic and Social Studies”, I, nr. 2, p. 89-97.
- Până Dindelegan, Gabriela. 1981. *Structura adverb + de + adjectiv (sau adverb): descriere sintactică și interpretare semantică*, in „Studii și cercetări lingvistice”, XXXII, nr. 6, p. 593-610.
- Până Dindelegan, Gabriela (coord.). 2020. *Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari*. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.

Surse

- CA – Dorz, Traian. 2006. *Cântarea Anilor*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CBir – Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Biruinței*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CCm – Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Cântărilor mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CDr – Dorz, Traian. 2006. *Cântări de Drum*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CÎnd – Dorz, Traian. 2004. *Cântări Îndepărtate*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CÎnv – Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Învierii*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CL – Dorz, Traian. 2005. *Cântări Luptătoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNem – Dorz, Traian. 2007. *Cântări Nemuritoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNoi – Dorz, Traian. 2008. *Cântări Noi*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CR – Dorz, Traian. 2006. *Cântările Roadelor*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CS – Dorz, Traian. 2008. *Cântări de Sus*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CUit – Dorz, Traian. 2008. *Cântări Uitate*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CUrm – Dorz, Traian. 2007. *Cântările din Urmă*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CVeșn – Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Veșniciei*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CViit – Dorz, Traian. 2008. *Cântarea Viitoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- MT – Dorz, Traian. 2006. *Minune și Taină. Imne, colinde, cântece și plângeri cu Maica Domnului*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- O – Dorz, Traian. 2005. *Osana, Osana*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.